

**Саха литературатыгар государственнай олимпиада
түмүктүүр түһүмэбин соруудахтарын толорууга ыйыылар
(2019-2020 үө.дь.)**

10 кылаас

Саҕалыах иннинэ үлэ тас (титульнай) лийин толор. Онуоха улуунун, оскуолан, предметин аатын уонна бэйэн араспаанньабын, ааккын, олимпиадаҕа бэлэмнээбит учууталын аатын толору ый.

2019-2020 үө.дь. саха литературатыгар государственнай олимпиада түмүктүүр түһүмэҕэ икки чаастан турар. Соруудахтар саха суруйааччыларын, кинилэр айымньыларын, айымньылар суруллубут историяларын, литература теориятын билиини ирдииллэр, ону тэнэ толкуйдуур, ырытар дьоһургун сыаналыбыт.

Олимпиада соруудахтарын толорууга уопсайа 3 чаас бэриллэр.

В соруудах 4 блоктаах:

Тургутук

Литература теорията

Саха литературатын историята, ааҕы уопсай култууратыгар соруудах

Хоһоон ырытыыта

В2, В3 - бу соруудахтарга айымньы тизкинин, литература историятын уонна теориятын билиигин көрдөрөбүн. Эппиэти чуолкайдык, кылгастык бизэргэ дьулус.

В4 - соруудахха айымньыны сатаан тэннээн ырытар, сыаналыыр дьоһургун бэрибизкэлиир сыаллаах. Бэриллибит хоһооннору тэннээн, тылын-өһүн, тутулун, ньымаларын ыйарын, бэлиэтиирин ирдэнэр.

Саамай үчүгэй үлэ 70 баалынан сыаналанар.

С соруудах – проблемнай ыйытыы тематын толору арыйыы, суруйуу тыла-өһө чуолкай, баай, сөптөөх, толкуйдуур, ыраналыыр, айымньыларга сыһыаран холобурдаан ырытарын ирдэнэр.

Бу соруудах уопсай баала 30

Ситиһини баҕарабыт!

Саха литературатыгар государственной олимпиада (2019-2020 үө.дь.)
Түмүктүүр түһүмэх соруудахтара
10 кылаас

В1. Литератураны билингэ уопсай тургутук. Соруудахтары болбойон аах, сөптөөх эппизти бэлиэтээ.

1. Жанрын быһаарын:

1. «Быттык-быттык Маарыйабын»	1. Остуоруйа
2. «Суоһулдьуйа Маарыйабын»	2. Чабырбах
3. «Чачахаан»	3. Ырыа
4. «Билбит-көрбүт»	4. Тойук

2. Ийэбэ анаммыт айымньылар автордарын ый:

1. «Ийэбэр»	1. Амма Аччыгыһа
2. «Ийэм Дьэбдьэкиэй унуоҕар»	2. Элэй
3. «Ийэ»	3. С. Данилов
4. «Таптыабын ийэни»	4. Ойуунускай

3. Поэт ханнык өнү үгүстүк туттарын ый:

1. П.Ойуунускай	1. күөх
2. В. Потапова	2. борон
3. Абаҕыныскай	3. хара
4. Венера	4. кыһыл

4. Айыылар аналлара:

1. Ийэхсит	1. идэни биэрэр
2. Одун, Чыныс	2. былааһы биэрэр
3. Улуу Суорун	3. айылҕа быйанын биэрэр
4. Хотой Айыы	4. Киһи дьылбатын түстүүр

5. С. Данилов «Сүрэх тэбэрин тухары» романыгар саха тылын учуутаһын аата кимий?

1. Сергей Петрович Аласов
2. Василий Егорович Нахов
3. Иван Иванович Пестряков
4. Всеволод Николаевич Левин

В2. Литература теориятыгар сыһыаннаах ыйытыыларга эппизттээ.

1. Поэма диэн тугун быһаар, холобурда ажал.
2. Эпос, драма, лирика уратыларын быһаар, холобурдаа.
3. Уус-уран айымньыга пролог диэн тугуй?

В3. Литература историятын билингэ, ааһы уопсай культуратыгар соруудахтар:

1. *Ким мэтириэтэй? Айымны аата, автора:*

Тыына быстыар диэри өстөөхтөрүн кытта мөккүһэн, аба-сата бүтэр тihэбэр сутуругун туппутунан охтубут большевик адаарыччы тонгон, үөскээн-үүнэн испит дьэитин иһигэр, хамсаабат барамай курдук, киллэриллэр күнэ тирээбитэ. Кини тырыта тытыллыбыт, хааннаах халтан сонно этигэр хам тонмута, баттаба бураллан баранбыһыгар хаар бөчөхтөһө тонмута, анар атабын тыылы тэппитэ, икки атабын тобугунан бокутан кэбиспитэ кырдык даҕаны көрүөххэ ынырык этэ.

2. *Манньык пейзаж ханнык автор ханнык айымнытыгар баарый?*

«Тымны күһүн буолбут, эгин араас сагалаах көтөр-сүүрэр мэлийбит. Кус-хаас барбыт. Уу-чуумпу буолбут. Сир-дойду өлөн-турар. Ыарахан быллыттардаах борон халлаан тыына тымныйбыт, кыһын буолара чугаһаабыт. Бу буолан турар Хос Үрэххэ туох эмэ тыынар дууһалаах хамныыр баар буолуо дуо?»

3. *Ханнык поэт айымнытыттан быһа тардыыный?*

Көтө-дайа тулуктана,
Көрө-истэ кустуктана,
Хоспор куруук киirimэ,
Куппун-сүрбүн иирдимэ.

4. Суорун Омолоон драмаларын ааттаталаа, атын драматург суруйааччылартан туох ураты истииллээгин быһаар.

5. С.Р. Кулачиков-Эллэй айар үлэтин уратытын аҕыйах тылынан характеристикалаа, айымныларынан холобурдаа.

В4. Хоһоонун болҕойон аах, ырыт, ханнык ойуулуур-дьүһүннүүр ньымалар туттуллубуттарын быһаар.

Баҕар

Үгүс киһи өйдүөн,
Үрүң өркөн санаата
Үөрдүһэн үүнэн,
Сап курдук саннылыһан,
Көнтөс курдук субуллаан,
Мунһуллаан, бугуллаанан,
Үксээн, үксээн,
Сабырыһан тахсан
Быһылаан олохпуттан
Быһы тардан таһааран,
Көңүлгэ көччүйэр,
Күнгэ үнкүрүйэр
Күнүм күөрэйиэ,
Баҕар, эмиэ, -
Саха аймах сайдарыгар,
Үлэһит норуота
Үөрэбэ үрдүүрүгэр

Үөрэ-көтө үлэлиир,
Үөрдүһэн-ханыылаһан сылдыар
Үтүө киһи буолуом.

.....
Сүрэҕим-быарым сөрүүн,
Санаам-өйүм дьайба...

А.И. Софронов «Аҕабар сурук» айымньытыттан

С. Проблемнай ыйытыыга эппиэттээн, санаабын сааһылаан толору ырыган суруй (кириилээх, сүрүн чаастаах, түмүктээх).

«Саха сирэ, саха норуота сайдар кэскилэ туохха сытарый?» (А.Е. Кулаковскай «Ойуун түүлэ» поэматын уонна «Саха интеллигенциятыгар суругун» туһанан суруй).